

VĂMILE ȘI LEGISLAȚIA VAMALĂ ÎN
TRECUTUL ROMÂNESC

Conducător științific: prof.univ.dr. Avram Andea

Candidat: doctorand Boc Radu

Cluj-Napoca 2010

C U P R I N S

I. Introducere.....	5p.
II. Istoriografia vămilelor și a legislației vamale.....	32p.
III. Izvoare și metodologie.....	37p.
3.1. Izvoarele istoriei vămilelor	
3.2. Metodologia cercetării	
IV. Drumuri comerciale și oficii vamale.....	43p.
4.1. Râurile și plutăritul	
4.2. Drumurile de uscat	
V. Vămile și legislația vamală în epoca voievodatului.....	44p.
5.1. Epoca arpadiană (sec.XI-XIII)	
5.2. De la Angevini la Iagelloni (sec.XIV-XVI)	
VI. Vămile și legislația vamală în Țara Românească și Moldova (sec.XIV- XVI).....	39p.
VII. Vămile și legislația în epoca principatului autonom.....	52p.
7.1. Vămile în hotărârile Adunărilor Țării	

7.2. Vămile în actele vremii	
VIII. Vămile între monopolul otoman și regimul capitulațiilor (sec.XVI - XIX).....	26p.
8.1. Monopolul otoman	
8.2. Regimul capitulațiilor	
IX. Vămile între cameralism și protecționism (sec.XVIII-XIX).....	31p.
X. Concluzii.....	
XI. Anexe.....	
XII.Bibliografie.....	38p.
12.1. Izvoare istorice și juridice	
12.2. Lucrări generale	
12.3. Lucrări speciale	

*

Vămile și evoluția legislației vamale pot fi investigate și cercetate din mai multe puncte de vedere: în primul rând, din acel al modului cum se prezintă acestea în momentul de față, am spune cum apar în sistemul de drept și practica actuală; în al doilea rând din perspectivă evolutivă, analizându-le în dezvoltarea lor în trecutul istoric, pe parcursul unui segment delimitat de timp.

Sistemul vamal cu reglementările sale este rezultatul unor practici statornicite în mod treptat și pe durată îndelungată în cadrul schimburilor materiale și a vieții comerciale. Economia de schimb are, la rândul ei, mai multe aspecte sau părți, cum ar fi legăturile cu viața politică, militară, cu dreptul și practicile monetare etc. care toate sunt interdependente unele de altele, stând în legături strânse și constituind împreună un sistem unic social. De aceea vămile și legislația vamală se împletesc strâns cu fenomenele

economico-sociale și astfel istoria vamală poate fi considerată ca o parte a istoriei generale a societății.

Dintre diferitele părți ale vieții comerciale vămile și dreptul vamal constituie, evident, unele din cele mai importante, datorită rolului însemnat pe care îl joacă în cadrul comerțului. Ele sunt rezultatul nevoilor societății, pentru a sluji și apăra interesele acesteia. Dreptul vamal în orice stat are caracter normativ și constrângător, cuprinzând norme și sancțiuni care reglementează diferitele raporturi ale negustorilor cu statul sau cu statele în care își desfășoară activitatea comercială. Vămile și dreptul vamal nu pot fi izolate de restul vieții economico-sociale, nefiind posibile în afara societății și a statului, acestea la rândul lor neputând ființa fără acest drept. În alți termeni, dreptul vamal nu este o pură abstracție, ci o realitate care se dezvoltă și se transformă după aceleași legi juridice ca și întreaga viață de stat a unui popor.

Istoria vămii în trecutul românesc urmărește să traseze evoluția vămilor și a legislației vamale de la începuturile societății medievale până în epoca modernă. Acest demers își propune să descrie conținutul și rolul pe care l-a îndeplinit, precum și a schimbărilor succesive pe care le-a înregistrat, instituția vamală pe parcursul dezvoltării statelor medievale și moderne românești. Judecând astfel lucrurile, se poate spune că din această perspectivă istoria vămilor a constituit o parte din istoria mai generală a statelor noastre și a așezămintelor juridice ale acestora. Deoarece cercetarea noastră este axată pe un domeniu circumscris și restrâns din ansamblul instituțiilor juridice, anume acela al istoriei vămilor și a dreptului vamal, ea se constituie într-o istorie specială pe care dorim să o urmărim în continuare.

În privința sferei de investigație, prezenta teză se referă din punct de vedere geografic la întreg teritoriul de astăzi al României. Prin urmare,

analizăm evoluția vămilor și a legislației vamale în totalitatea spațiului Țărilor Române, adică în voievodatul și principatul Transilvaniei, precum și în statele de peste Carpați, Moldova și Țara Românească. Tocmai pentru acest motiv, legat de istoria sistemului vamal și a legislației acestuia din Transilvania și părțile vestice, teritorii aflate sub stăpâniri străine dar locuite majoritar de români, a trebuit mereu să avem în vedere și evoluția practicilor și a legislației vamale atât din regatul Ungariei, cât și din Monarhia Habsburgică, în cuprinsul cărora Transilvania fost încorporată începând din secolele XI-XII, respectiv de la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Cât privesc limitele cronologice ale delimitării și tratării subiectului, începem cu reconstituirea genezei elementelor constitutive ale sistemului vamal și ale reglementărilor acestuia, socotind că fără cunoașterea cadrului în care aceste elemente au apărut și s-au dezvoltat în epoca medievală, chiar prestatală, nu poate fi înțeleasă prezentarea evoluției ulterioare, extrem de complexă. Analiza noastră este continuată și asupra vămilor și legislației vamale din epoca statalității premoderne și moderne, până la mijlocul secolului al XIX-lea.

Se impune, în continuare, și observația că istoria vămilor și a legislației vamale nu poate fi corespunzător reconstituită documentar și clarificată pe deplin sub raportul interpretării fără analiza prealabilă a istoriografiei problematice, de unde și preocuparea noastră de a prezenta în mod critic evoluția scrisului istoric și juridic legat de subiect. Astfel își găsește locul în economia tezei noastre capitolul consacrat istoriografiei, în care am abordat, rând pe rând, marile etape ale evoluției istoriografice, evidențiind de fiecare dată plusurile pe care scrisul istoric și juridic le-a înregistrat. Începuturile s-au legat de activitatea generației pașoptiste, de numele lui Mihail Kogălniceanu,

August Treboniu Laurian și Nicolae Bălcescu care s-au ocupat, printre altele, și de cercetarea sistemului vamal și de reglementările acestuia în trecut. Aceste inițiativă au fost continuate și dezvoltate de Bogdan Petriceicu Hașdeu, pentru ca, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ele să fie preluate treptat de unii economiști formați la școala germană a lui Lujó Brentano, dintre care am aminti în primul rând pe Constantin I. Băicoianu. Acestuia îi datorăm mai multe lucrări consacrate istoriei politicii noastre vamale și comerciale de la Regulamentele Organice și până pe la 1900, lucrări publicate în străinătate și în țară. Paralel cu aceste preocupări ale economistului Băicoianu, istoricii atât din Regatul român, cât și din Transilvania au fost mai mult preocupați, e adevărat într-un cadru mai general, de publicarea în primul rând a izvoarelor privitoare la vămi și legislația vamală. Amintim printre aceștia pe Theodor Codrescu, Eudoxiu Hurmuzaki, M. Mitilineu, Szilágyi Sándor, Jakab Elek, Franz Zimmermann, Carl Werner și alții, rezultând pentru Transilvania lucrările de interpretare și sinteză ale lui Otto Fritz Jickeli și Horváth J., în timp ce pentru Țara Românească și Moldova am reține pe cele ale lui Nicolae Iorga și I. Nistor.

În perioada interbelică contribuțiile au sporit prin scrisul lui Gheron Netta, Sólyom Jenő, Ștefan Meteș, respectiv al lui V. Th. Iordăchescu, ultimul abordând problematica cu sensibilitatea juristului, așa cum o dovedește și sinteza sa despre *Evoluția politicii și legislației vamale a României de la 1408-1886* (București, 1934).

După ultimul război, în condițiile istoriografiei materialiste, lucrările de sinteză s-au lăsat mult așteptate, istoricii excelând mai cu seamă prin studii critice, de interpretare și bine documentate, dar, din păcate, circumscrise teritorial și restrânse cronologic. Excepția de la această constatare ar constitui-

o lucrările mai generale de istoria comerțului datorate lui Radu Manolescu, Andrei Oțetea și Alexandru I. Gonța care cuprind date prețioase despre vămi și legislația acestora, la care am adăuga capitolele despre vămile din Transilvania incluse în sintezele de istoria iobăgiei în secolele XVI-XVII datorate lui David Prodan. O menționare aparte merită lucrarea mai nouă a lui Ion Chirtoagă și Nicolae Vâlcu despre *Istoria vămii din Moldova* (Chișinău, 2006).

Pe temeiul acestei bogate istoriografii și a nenumăratelor colecții de izvoare publicate a devenit posibilă reluarea cercetării istoriei vămilor și a legislației vamale din România. Această investigație impunea însă și o analiză a surselor istorice și juridice pe care le avem la dispoziție, fapt pe care l-am încercat în capitolul despre *Izvoare și metodologie*. Astfel am evidențiat, rând pe rând, izvoarele publicate de istoricii iluminiști, de cei romantici, culminând cu activitatea pozitiviștilor care au meritul de a fi editat pentru prima dată, într-o manieră critică, atât izvoarele documentare, cât și cele juridice, izvoare care constituie baza oricărei cercetări moderne. Acest efort a fost continuat, desigur, și în perioada interbelică și de după 1944, când aceste preocupări au cunoscut o puternică instituționalizare, fiind preluate și promovate de Academia Română rând prin colecțiile *Documenta Romaniae Historica* și *Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris*.

După aceste două capitole, într-un fel preliminar, urmează abordarea problematicii drumurilor și a oficiilor vamale, fapt necesar și explicabil prin aceea că vămile au fost fixate și organizate în strânsă legătură atât cu rețeaua hidrografică navigabilă, cât și cu cea a rutelor terestre. Fiecare din aceste categorii de căi de comunicație, înzestrate cu oficii vamale, a evoluat diferențiat în timp, în funcție de natura transporturilor și de importanța lor

comercială, culminând cu transportul feroviar și navigația cu aburi inaugurate la noi în secolul al XIX-lea.

Partea esențială a prezentei teze de doctorat o reprezintă fără îndoială capitolele V-IX consacrate, rând pe rând, vămirilor și legislației vamale din Transilvania în epoca voievodală (sec.XI-XVI), din Țara Românească și Moldova secolelor XIV-XVI, din Transilvania principatului autonom (sec.XVI-XVII), din Țara Românească și Moldova în timpul monopolului otoman și a regimului capitulațiilor (sec.XVI-XIX), pentru ca totul să fie completat cu o analiză a evoluției între cameralism și protecționism a vămirilor din principatul Transilvaniei și părțile vestice în timpul stăpânirii habsburgice (sec.XVIII-XIX).

Cercetarea vămirilor din epoca arpadiană evidențiază faptul că acestea au ajuns să fie râvnite atât de biserică, cât și de oaspeții străini colonizați în voievodatul Transilvaniei sau de nobilimea regatului. Ca urmare s-a practicat pe scară tot mai largă dăruirea acestora, la început instituțiilor ecleziastice, apoi și orașelor, târgurilor, comunităților de oaspeți și, desigur, nobililor. Pe parcursul celor trei secole de domnie a regilor arpadieni numărul actelor privitoare la vămi s-a înmulțit constant, consecință a daniilor repetate, ajungându-se la luarea de hotărâri restrictive care să împiedice atât înstrăinarea vămirilor regale, cât și înființarea abuzivă de către nobili a noilor vămi domeniiale.

Aceste încercări de politică vamală nu au dat întotdeauna rezultatele scontate de regalitate iar practicile abuzive ale nobilimii vor continua sub diferite forme și sub dinastia angevină. Întrucât sporirea vămirilor a dus la stânjenirea circulației, a fost necesară lupta regalității angevine și iagellone împotriva vămirilor nedrepte, înființate abuziv. Această luptă este ilustrată de

actele și legiurile vremii, situația perpetuându-se și în epoca principatului autonom.

Formarea statelor medievale Țara Românească și Moldova în secolul al XIV-lea a determinat nu numai o intensificare a dezvoltării schimburilor comerciale ale acestora, ci și afirmarea unui sistem vamal propriu, reglementat și sprijinit de domnii români, așa cum rezultă din numeroasele privilegii comerciale acordate negustorilor străini, cu deosebire celor din orașele Brașov și Liov. Începând din a doua jumătate a secolului al XV-lea, este promovată constant o politică comercială și vamală protecționistă, materializată în organizarea “iarmaroacelor de graniță”, replică la dreptul de etapă și depozit deținut de orașele Brașov și Sibiu. Succesul definitiv al acestei noi politici echitabile pentru negustorii români se regăsește în așezământul comercial din 1517 al lui Neagoe Basarab, ale cărui consecințe pozitive vor fi anihilate însă, de la mijlocul secolului, de instituirea monopolului comercial otoman și de regimul capitulațiilor.

Constituirea principatului Transilvaniei sub suzeranitate otomană (1541) a marcat o nouă etapă în evoluția sistemului vamal și a legislației vamale, principii țării având posibilitatea să promoveze o politică vamală în interesul propriului comerț și vistierii. Faptul se regăsește în seria de hotărâri a Adunărilor de Stări, ca și în diversele acte ale vremii, care evidențiază și frecvențele abuzuri ale stăpânilor de vămi particulare sau ale slujbașilor aflați în fruntea oficiilor vamale princiare. Pentru a pune capăt acestor practici, Adunarea Țării a intervenit în repetate rânduri pentru a reglementa sistemul vamal, pentru a fixa tarifele percepute de stăpânii vănilor, pentru a elimina abuzurile cele mai frecvente ale vameșilor etc. Dar trebuie să recunoaștem că toate aceste măsuri nu-și propuneau mai mult decât o simplă politică

financiară de îmbogățire a vistieriei princiare. Așadar, la această dată, funcția sistemului vamal nu era concepută ca o pârghie menită să asigure dezvoltarea economiei de schimb a principatului prin promovarea principiilor protecționismului vamal.

Cercetarea noastră vizează și evoluția vămile și a reglementărilor acestora în epoca exercitării asupra comerțului din Țara Românească și Moldova a monopolului otoman sau, într-o formulare mai nouă a istoricilor osmanologi (cazul lui Mihai Maxim), a vânzărilor cu prioritate către Poartă. Acestor practici s-a alăturat în timp și regimul capitulațiilor, adică a sistemului tratatelor cu stipulațiile lor comercial-vamale încheiate de Imperiul Otoman cu unele state mai dezvoltate din Europa (Franța, Anglia, Olanda, etc.). Perioada aceasta din trecutul vamal românesc a durat practic din a doua jumătate a secolului al XVI-lea până la dobândirea și recunoașterea independenței de stat (1877-1878). În pofida acestor condiții impuse de suzeranitatea turcească, cu consecințe extrem de negative pentru economia celor două țări, se poate constata un efort permanent al domnilor români de a promova o politică vamală proprie, totul culminând, după tratatul de la Adrianopol (1829), cu unirea vamală a celor două Principate Române din anul 1847. Aceste manifestări de independență în materie vamală s-au accentuat după unirea politică din anul 1859, urmărindu-se, prin legislația lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I, favorizarea exportului produselor românești și protejarea industriei naționale aflată la începuturile sale. Practic, în noile împrejurări politica vamală a oficialităților românești, departe de a îndeplini doar o funcție strict fiscală, era menită să servească de instrument necesar pentru promovarea protecționismului vamal în interesul mai general al dezvoltării economice.

Această funcție economică complexă a politicii vamale o regăsim mult mai devreme, începând cu secolul al XVIII-lea, promovată în principatul Transilvaniei de cameralismul austriac. De analiza evoluției acestei politici și a consecințelor sale pozitive pentru dezvoltarea economică ne ocupăm în capitolul IX al tezei, înregistrând succesiv atât afirmarea cameralismului, cât mai ales promovarea principiilor acestuia în cadrul politicii de reforme a Mariei Tereza, Iosif al II-lea și a urmașilor acestora. Rezultatele acestei politici nu au întârziat să se vadă, așa cum rezultă din documentele vremii ale căror date statistice repertorizate au fost valorificate și de noi.

Demersul nostru analitic și interpretativ este completat de concluziile de rigoare, de câteva anexe ilustrative și de lista bibliografiei problemei.

Investigația pe care am întreprins-o s-a dovedit a fi o muncă extrem de dificilă, care a necesitat valorificarea unui bogat și variat material documentar, neutilizat exhaustiv până acum. Chiar dacă subiectul s-a bucurat și până acum de atenția specialiștilor, tratarea acestora a fost însă una în termeni generali, fragmentară și parțială, pe cazuri locale și izolate, departe de o analiză de ansamblu. De aceea am încercat, pe cât ne-a fost posibil, să întreprindem o nouă analiză și interpretare critică a întregii informații cunoscute. Fără îndoială, pe viitor, rezultatele la care am ajuns pot să fie corectate, ajustate în unele privințe, în funcție de utilizarea unor noi informații documentare sau de abordarea subiectului și din alte perspective.

Avem convingerea că cercetarea istoriei vămile și a dreptului vamal în trecutul românesc ne oferă mai multe avantaje. Înainte de toate, lămurește suplimentar diferitele evenimente istorice și, ca instituție coexistentă în sânul acestora, îngăduie o mai bună înțelegere și explicare a însăși istoriei societății. Întrucât instituția vamală a apărut și a evoluat în cadrul istoriei societății, este

firesc ca istoricul, studiind dezvoltarea instituției vamale, să poată cunoaște mai bine însăși istoria generală și, se subînțelege, a dreptului de altădată.

Cuvinte cheie: *vamă, vameși, legislație vamală, tarif vamal, monopol comercial, capitulații, cameralism, drumuri comerciale, plutărit, comerț, uniune vamală.*

Bibliografie selectivă

IZVOARE ISTORICE ȘI JURIDICE

Bogdan, I., *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec.XV și XVI, I (1413-1508)*, București, 1905.

Bogdan, I., *Documente moldovenești din secolele XV și XVI în arhivul Brașovului*, București, 1905.

*** *Codul Calimach*, Ediție critică, București, 1958, 1016p.+ 2 pl.

*** *Documenta Romaniae Historica*, Seria A Moldova, Seria B Țara Românească, Seria C Transilvania, Seria D Relații, București, 1966-2010.

*** *Documente privind istoria României*, Seria A Moldova, Seria B Țara Românească, Seria C Transilvania, București, 1951-1965 (Mai multe volume numerotate pe secole).

*** *Constituțiile Aprobate ale Transilvaniei (1653)*. Traducere, studiu introductiv și note de Alexandru Herlea, Valeriu Șotropa, Romul Pop, Iuliu Nasta și Ioan N. Floca, Cluj-Napoca, 1997, 260p.

*** *Corpus juris Hungarici – Magyar törvénytár 1540-1848 évi Erdélyi törvények*, Budapesta, 1899.

Costăchescu, Mihai, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare. Urice (ispisoace), surete, regeste, traduceri*, Iași, 1933, XII+328p.

Costăchescu, Mihai, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, I-II, Iași, 1931-1932, XXXVI+537p.; XXVI+954(956)p.

Ehrler, Johann Jakob, *Banatul de la origini până acum (1774)*, Prefață, traducere și note de Costin Feneșan, Timișoara, 1982, 205(207)p.

Furnică, Dum. Z., *Documente privitoare la comerțul românesc 1437-1868*, București, 1931, LXIV+557(560)p.

Hurmuzaki, Eudoxiu, etc., *Documente privitoare la istoria românilor*, I-XLIV, București, 1876-1942.

Iorga, N., *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor Române*, București, 1902.

Iorga, Nicolae, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, I-XXXIV, București-Vălenii de Munte, 1901-1916.

Mitilineu, M., *Collectiune de tratatele și convențiunile României cu puterile străine de la anul 1368 până în zilele noastre*, București, 1874.

Negulescu, P., Alexianu, G., *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, București, 1944, LIV+368p.

Panaiteșcu, P. P., *Documente slavo-române din Sibiu (1470-1653)*, București, 1938.

Răduțiu, Aurel, Gyémánt, Ladislau, *Repertoriul izvoarelor statistice privind Transilvania 1690-1847*, București, 1995, 819p.

D. Sturdza, *Recueil de documents relatifs à la liberté de navigation du Danube*, Berlin, 1904.

Sturdza, Dimitrie A., Colescu-Vartic, C., *Acte și documente relative la istoria Renașterii României*, I-X, București, 1889-1909.

Szilágyi Sándor, *Monumenta Comititalia Regni Transilvaniae. Erdélyi országgyűlési emlékek*, I-XXI, Budapesta, 1875-1898.

Tocilescu, Grigore, *534 documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul*, București, 1931.

Veress, Andrei, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești. Acte și scrisori*, I-XI, București, 1929-1939.

Werböczi, Ștefan, *Tripartitum opus juris consuetudinarii incllyte regni Hungariae*, Budapesta, 1898.

LUCRĂRI GENERALE

Bastid, J., *Les douanes*, Paris, 1959.

Băicoianu, C. I., *Politica noastră vamală și comercială de la Regulamentul Organic și până în prezent*, I/1-2, București, 1904.

Berr, C. J., Tremeau, H., *Le Droit douanier*, 2-e édition, Paris, 1981.

Chirtoagă, Ion, Vîlcu, Nicolae, *Istoria vămii din Moldova*, Chișinău, 2006, 208p.

Eckhárt Ferenc, *A bécsi udvar gazdasági politikája Magyarországon Mária Terézia korában*, Budapest, 1922, 380p.

Gonța, Alexandru I., *Legăturile economice dintre Moldova și Transilvania în secolele XIII-XVII*, București, 1989, 252p.

Iordăchescu, V. Th., *Evoluția politicii și legislației vamale a României de la 1408-1886*, I, București, 1934.

Iorga, N., *Istoria comerțului românesc. Epoca veche*, Vălenii de Munte, 1915 (ediția a doua 1925).

*** *Istoria dreptului românesc*, I-II/1, București, 1980, 664p.; 1984, 439p.

*** *Istoria românilor*, III-VII/2, București, Editura Academiei, 2001-2003.

Manolescu, Radu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (Secolele XIV-XVI)*, București, 1965, 307p.

Oțetea, Andrei, *Pătrunderea comerțului românesc în circuitul internațional (în perioada de trecere de la feudalism la capitalism)*, București, 1977, 168p.

Panaite, Viorel, *Diplomație occidentală, comerț și drept otoman (secolele XV-XVII)*, București, 2004, 244p.

Pascu, Ștefan, *Voievodatul Transilvaniei*, I-IV, Cluj-Napoca, 1972, 1979, 1986, 1989.

Prodan, D., *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, I-II, București, 1967-1968.

Prodan, D., *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVII-lea*, I-II, București, 1986-1987.

Sólyom Jenő, *A magyar vámügy fejlődése 1519-ig*, Budapesta, 1933, 216p. [Evoluția regimului vamal maghiar până în 1519]

Sută, Nicolae, Drăgan, Gabriela, Mureșan, Maria, Sută-Selejan, Sultana, *Istoria comerțului exterior românesc*, București, 1996, 429p.

LUCRĂRI SPECIALE

Bulat, T. G., *Contribuțiuni la istoricul vămilelor din Țările Românești (1807-1812)*, în “Arhivele Basarabiei”, II(1930), Nr.2, p.133-153.

Bușe, Constantin, *Contribuții privind regimul vamal al Principatelor Române în perioada 1838-1874*, în “Analele Universității București”, Seria științe sociale, Istorie, XX(1971), Nr.2, p.75-84.

Ciobotea, Dinică, *Vămile din Oltenia în secolul al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea*, în “Arhivele Olteniei”, Serie Nouă, III(1984), p.89-94.

Cosmin, Petru, *Organizarea sistemului comercial vamal în Moldova în timpul războiului ruso-turc din 1768-1774*, în “Revista de Istorie a Moldovei” (Chișinău), I-II(2006), p.71-76.

Demény, Lidia A., *Regimul tricesimelor și punctele vamale din Transilvania în perioada principatului autonom*, în “Studii și Materiale de Istorie Medie”, VII(1974), p.207-221.

Dorin, Mihai, *O temă politico-juridică în dezbatere publică: tratatele de capitulație*, în “Anuarul Institutului de Istorie «A. D. Xenopol»”, XXXIX-XL(2002-2003), p.543-552.

Edroiu, Nicolae, Gyulai, Paul, *Tricesima la Brașov în a doua jumătate a secolului al XVII-lea*, în "Studia Universitatis Babeș-Bolyai", Series Historia, XII(1967), Fasc.1, p.7-25.

Goldenberg, S., *Despre vama (vigesima) Sibiului în secolul al XVI-lea*, în “Acta Musei Napocensis”, II(1965), p.673-677.

Ionescu, Traian, *Hatışeriful din 1802 și începutul luptei pentru asigurarea pieții interne a Principatelor Dunărene*, în “Studii și Articole de Istorie”, I(1956), p.37-78.

Iosipescu, Sergiu, *Drumuri comerciale în Europa Centrală și Sud-Estică și însemnătatea lor politică (secolele XIV-XVI)*, în “Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»”, XIX(1982), p.265-284.

Jaeger, Herbert, *Aspecte din istoria comerțului bănățean în secolul al XVIII-lea. Pe marginea unor registre vamale*, în “Studii și Materiale de Istorie Medie”, VI(1973), p.243-257. [Registre din anii 1761, 1762, 1768 și 1774/75].

Macovei, Adrian, *Principatele Române și sistemul vamal otoman la jumătatea secolului al XIX-lea*, în “Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»”, XVI(1979), p.449-457.

Macovei, Adrian, *Unificarea vamală între Moldova și Țara Românească*, în “Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»”, VIII(1971), p.201-244. [I jum. XIX].

Moga, I., *Politica economică austriacă și comerțul Transilvaniei în veacul XVIII*, în “Anuarul Institutului de Istorie Națională”, VII(1936-1938), p.86-165.

Murariu, Ioan, *Date noi privind organizarea vamală în Moldova la începutul secolului al XIX-lea*, în “Carpica”, XXX(2001), p.113-116.

Murgescu, Bogdan, *Avatarurile unui concept: monopolul comercial otoman asupra Țărilor Române*, în “Revista Istorică”, I(1990), nr.9-10, p.819-845.

Negulescu, Paul, *Studii de legislațiune vamală*, în “Revista de Drept Public”, II(1927), p.689-705.

Pakucs Mária, «*Și nici vămile nu mai sunt cum au fost, ci ați mărit și vămile...*». *Matia Corvin și reforma sa din 1467*, în “Studii și Materiale de Istorie Medie”, XXII(2004), p.217-220.

Papacostea, Șerban, *Începuturile politicii comerciale a Țării Românești și Moldovei (secolele XIV-XVI). Drum și stat*, în “Materiale de Istorie și Muzeografie”, X(1983), p.9-56.

Penelea, Georgeta, *Organizarea vamală a Țării Românești în epoca regulamentară*, în “Studii. Revistă de Istorie”, XXI(1968), Nr.3, p.481-497.

Prahoveanu, Ioan, *Vama medievală de la Bran (secolele XIV-XVII)*, în “Revista Istorică”, VIII(1997), Nr.9-10, p.685-690.

Roșu, Titus L., *Vămi, vaduri și drumuri comerciale bihorene până la jumătatea veacului al XIV-lea*, în “Studii și Articole de Istorie”, III(1961), p.69-86.

Șerban, C., *Sistemul vamal al Țării Românești în secolul al XVIII-lea*, în “Studii și Articole de Istorie”, III(1961), p.119-143.

Ștefănescu, Florica, *Considerații asupra politicii mercantiliste a Imperiului Habsburgic în Transilvania (sec. al XVIII-lea)*, în “Analele Universității din Oradea”, Istorie. Arheologie, XIV(2004), p.71-80.

Tofan, Constantin, *Considerații istorice asupra evoluției vămilor pe teritoriul Țării Moldovei în secolele XIV-XVIII*, în “Carpica”, XXXI(2002), p.111-122.

Tofan, Constantin, *Dregători ai Țării Moldovei în evul mediu. Vameșii (secolele XIV-XVII)*, în “Memoria Antiquitatis” (Piatra Neamț), XII(2001), p.511-529.

Vasilescu, Alexandru A., *Vămile Olteniei sub austrieci*, în “Arhivele Olteniei”, III(1924), Nr.15, p.370-381.

Zsolt Simon, *Tarifa tricesimală a Transilvaniei din 1634*, în “Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane «Gheorghe Șincai»” (Târgu-Mureș), XI(2008), p.221-250.

*

SINTEZA TEZEI DE DOCTORAT

Istoria vămilor și a legislației vamale în trecutul românesc are drept scop să prezinte evoluția sistemului vamal de la originile societății medievale până în epoca modernă. Această prezentare cuprinde descrierea cuprinsului și a rolului instituției vamale, precum și a tuturor transformărilor succesive pe care le-a suferit numita instituție în decursul etapelor dezvoltării statelor medievale și moderne românești.

La început, s-a tratat istoriografia chestiunii vamale în trecut, aspect care ilustrează bogăția istoriografiei ultimelor decenii în privința istoriei vămilor ca și contribuțiile cercetătorilor juriști și istorici, dovadă a marelui interes pentru acest important subiect istoric și juridic. În următoarele capitole s-au tratat izvoarele și metodologia cercetării, mijloacele de comunicație (drumurile), cu deosebire evoluția vămilor și a legislației vamale în Țările Române din secolul al XI-lea până în secolul al XIX-lea și, în final, concluziile, împreună cu anexele și bibliografia aferentă.

SYNTHÈSE CONCERNANT LA TÈSE DE DOCTORAT

L'histoire des douanes et de la législation douanière dans le passé roumain a pour but d'exposer l'évolution de la système douanière à partir des origines de la société médiévale et jusqu'à l'époque moderne. La présentation à suivre comprend la description du contenu et du rôle de l'institution douanière, ainsi que tous les changements successives que la dite institution a connu au cours des étapes de développement des états médiévaux et modernes roumains.

Au départ, on a exposé l'historiographie de la question douanière dans le passé, aspect qui montre la richesse de l'historiographie dans les dernières décennies en ce qui concerne l'histoire des douanes ainsi comme l'apport et contribution des chercheurs juristes et historiens, la preuve du grand intérêt pour cet important sujet historique et juridique. Dans les chapitres à suivre on a traité les sources et la méthodologie de la recherche, les moyennes de communication, surtout l'évolution des douanes et de la législation douanière dans les Pays Roumains du XI-e siècle jusqu'au XIX-e siècle et, au final, quelques conclusions ensemble avec les annexes et la bibliographie afférente.

LISTA SPECIALIȘTILOR

Prof.univ.dr. Radosav Doru, Universitatea « Babeș-Bolyai » Cluj-Napoca
Prof.univ.dr. Edroiu Nicolae, UBB
Prof.univ.dr. Vese Vasile, UBB
Prof.univ.dr. Avram Andea, UBB
Conf.univ.dr. Mureșan Ovidiu, UBB
Conf.univ.dr. Oargă Valentin, UBB
Conf.univ.dr. Turcuș Șerban, UBB
Conf.univ.dr. Vekov Carol, UBB
Conf.univ.dr. Costea Ionuț, UBB
Conf.univ.dr. Miron Greta, UBB
C.S.I.dr. Câmpeanu Remus, Academia Română, filiala Cluj-Napoca
C.S.I. dr. Andea Susana, Academia Română
C.S.I.dr.Iancu Gheorghe, Academia Română
C.S.I.dr.Suciu Dumitru, Academia Română
C.S.I.dr.Neamțu Gelu, Academia Română
C.S.II.dr. Gross Lidia, Academia Română
C.S.II.dr. Dörner Anton, Academia Română
C.S.III.dr. Dincă Adinel, Academia Română
C.S.III.dr. Andrei Mirea, Academia Română
C.S.dr. Balog Marin, Academia Română
C.S.dr.Varga Attila, Academia Română